

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 237 (11435)

1980 чылдың октябрь 11, суббота

1925 чылда
үлдүс алынды

Өртүз 2 көп.

КӨЖЕГЕНИ АЖЫДЫП ТУРА

«ТЕАТР!.. Мээң анаа ынаам ышкаш, театрға ол хире — кайгамчык чүүлге чүткүлдүг ханы берди-нип шыдаар низг анык нэзын ышкаш бүгү күш-биле, сеткил-чүрек-биле ынак силер бе?». Улуг орус критик В. Белинскийниң сеткил хайынышкынын оон эстетиктиг кижиздилеге ужу-дуза-зынын дугайы, көрүкчүнүң театр-биле быжыг харылаалыг болурунун дугайы сөглөп турар.

Республиканың хөгжүм-шин театры 45 дугаар чаа сезонун бөгүн эгелеп турар. Кандыг-даа театр коллектив чээ сезонда көрүкчүлериң угаар-бодал болгаш эстетиктиг негелделерин хандырар дээш дилээшкениң кылдыр, чогаалдык базым-нар-биле улам бурунгаарлаар ужурул. Кандыг чаа шинлериң көөрүн, кандыг рольдар тургустуна-рын көрүкчүлөр четтикпейли манап турар.

Бистин театрың дөртөн ажыг чылдар дургу-зунда көрүкчүлөргө бараан болуп, кижиздилекти салдарын чедирип келген. Орус болгаш даштык классиканың — Н. Гогольдуң «Ревизору», А. Островскийниң «Өңүч чок кызы», М. Горькийниң «Вас-са Железнов», В. Шекспирниң «Ромео биле Джульетта», Ф. Шиллерниң «Кара сагыш бол-гаш ханы ынакшылы» дээш өске-даа чогаалдары театрың сценаның тургускан. Октябрь револю-цияның улуг баштыңызы В. И. Ленинниң ову-р-хевирин улаз тыва сценага тургускан, ону көрү-кчүлөр кажан-даа утпас. Драматург В. Көк-олдуң сурагылы «Хайыраан болу»-биле сезонну ажыдары чапчылып бар чыдар.

Бистин үежилериниң онзагай долу утка-шы-нарлыг ову-р-хевирин тургузар дээш театрың чогаалдык коллектив ачылдып келген болгаш ачылдып-даа турар. Бо херекке боттарың сал-шышкынын кирип келген РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң улустун артистери Кара-кыс бол-гаш Максим Мунзуктары, РСФСР-ниң алдарлыг, Тыва АССР-ниң улустун артизи Николай Өлзей-оолду, ол ышкаш РСФСР-ниң алдарлыг артистери Конгар Хүргүлекті, Борис Бады-Сагаанын, Тыва АССР-ниң алдарлыг артистери Владимир Мон-галыбин, Мария Рамазанованы, Екатерину Кенденбилди, Зоя Голубеваны, Тываның комсо-мол шаңналың лауреаттары Дарый Монгушту, Дадар Барынмааны чоргаарал-биле алап турар бис.

Театрың чаа сезонда репертуарыңда эки деп демделеп болур шинлер база бар. Ол дээр-ге А. Гельманиниң «Бистер, адаанга ат салганнар» (режиссеру Виталий Шкляр), В. Розовтун «Чорук чогузун» (режиссеру Людмила Бузина), ол-ла ре-жиссеруң уруларга тургусканы «Мөңгүн дуюг» дээш өске-даа шинлер болур. Москваның Шүкин аттыг театр училищениң доозукчуларының дип-лом ажылдары болур чамдык шинлери база док-таамал репертуарда кирген.

Сцена уран чүүл — массаларың коммунист-кижиздилегениң чутуга кээз. Репертуарың бүгү талаалыг шиниң алыры, чогаалдык кадрларың идея-политиктиг дадыгышкыныңче онза сагыш салыры чутуга айтырыларың бирээш. Амы-дуралдың бүгү талаалыг чедимчелиг көргүзериң чедип алыр, көргүзүгүзүрүзү көрүкчүниң сетки-лин өртүп, эстетиктиг таалаалды чедирип, сорук кирип ужурул.

Театрың ат-сураа, оон көрүкчүлөргө кижиз-дилекти салдары кижиздилеге чогаалдык са-лышкыныңдан, хамааты туружундан, партийжи чоруундан, четтестерге эптеш чогуудан кол ха-мааржыр. Анык артистер-биле кижиздилеге ажы-лыга олардың профессионал мергежилни бед-дерин чедип алыры-биле чергелештир театрың чогаалдык удурутулганың-даа, ында партия органи-зациясың-даа даандырган ажал-херек дээш бедик харысалгага, чогаалдык өздүккө ханы чүткү-ге оларны кижиздилеринче кичээңей салыры чу-гула.

Чогаалдык коллективке партия организациязы-ның ажылы нарын болгаш хой талаалыг. Репер-туарың шиниң алыры, коллективте мораль-психоло-г-тут байдал, көрүкчүлөр-биле ажал, саң-хөө пла-ның күсүдери дээш өске-даа айтырыгларың бир дем-биле шиптирлээр апар. Черле ынааш бүдү-рүлгө болгаш хой-ниңти амыдарыңга коммуни-стерниң авангардың ролон бедери чутуга.

Тыва театрың сценаның амы үениң, ылаң-гыя тыва дылга шинлериң шиниң алаз талазы-биле ажал кошкак. Бо херекке чогаалчыларың хаара түдүп, улуг ажыдарың чорударың негеттинип турар. Репертуарың утка-шынарыңдан бүгү-ле чүүл-дер хамааржыр дээш утуп болбас. Өске рес-публикаларда ышкаш перспективтиг репертуарың планың театрың уран чүүл чөвүледи партбюро-нуң идеялыг киржилгези-биле тургузарыңче са-гыш салыр апар. Көрүкчүлөр-биле харылааның эккижер. Репертуарда кирип турар ажалдарда шала кошкак чүүлдер база көстүгүлөй берилээр.

Театрың чогаалдык составың кол экзаме-нинге чедир эвээш ыг арткан. 1982 чылда респу-бликаның хөгжүм-шин театры чуртувустун пайсы-лазы Москвага гастрольдап баар. Анаа канчаар ужуражыр бис деп айтыр режиссерларың-даа, драматургтарың-даа, артистериң-даа боландырар ужурул.

СЪЕЗДИНИ ТӨЛЕПТИГ УТКУУР, ЧЫЛДЫ ЧЕДИШКИНИГ ДООЗАР

КӨРГҮЗҮГЛЕР БЕДЭЭН

«Россия» совхозтун сүт бараан ферманың мурнуңда чылдарда сүтү бүүдөр бол-гаш күрүңге салар талазы-биле планың ораалдарың күсүдөп шыдавын, хождун турарларың сагыңа кирип турган.

Оңу беш чылдың доостур чылыңда ферманың коллек-тив хождуажының чылда-гааны болгаш ону чайлады-рының хемчеглериң тодарып чутгаалып көргөш, ажыг-латтымаан куразыларың, болунар аргаларың дилеп ты-варыңче, ажылалга киририң-че кол кичээңгей утландыр-ган. Чайның таарымчалыг байдалдарың сүт саалдаш көвүдериңге чөп ажыгларың-биле лектин олардыгалайың, ажалдазың эккижткен. Ча-рышты дөштүг кылдыр ор-ганизастаан, оон түнелиң он хонгаң-да үндүрүп, мурнак чыларың таяпак мактаар, ма-териалдыг илг бээр хемчег-лериң алган.

Ап чоруткан боттук хемчег-лер улаваанда чогумчалыг түнелиң берген. Эрткен чыл-ларда хождуп турган ферма бо чылдың бирги чартымыңда сүтү бүүдөриңиз болгаш күрүңге саларыңың талазы-

биле чүткө районуң эвээш, ха-рып республикага сүт-бараан фермаларың социалист-тиг чарыжыңа тилекчилерин сагыңа киргеш. Ийги чөре-ниң диплому болгаш автобус-биле шаңдалган. Оң-биле чө-гөштүр районун фермалар аразыңа шилчип чоруур Кы-зыл тутун база чаалап алган.

Ам ферманың саанчылары, кадарчылары чылды чедиш-киниң доозар дээш күже-нишкениң ажалдан турар. Олар күрүңге 350 тонна сүт са-дар чыл планыңдан 300 тоннамың дужааган. Артыкны ноорб байырталыңың бетинде күсүдөп дер турар. Саанчы-лардан Анииса Карпова, Рим-ма Камаа, Хамаажык Дүкеев, Накеыл Бай-Саар, кадарчы-лардан Валерий Намчы, Олег Яны олар коллективниң ни-ти чедишкениңге улуг улуг-хузуң кириген.

СЭКП-ниң XXVI съездине-ге төлептиг ужуражыр дөшт ферманың саанчылары чыл тоңчуңга чедир эвээш эвээш сүтү планна ажыр саары-биле улуг көдүрүшкүңүң ажаллап турар.

А. БӨЛГҮМ-ООЛ,
Таңды район.

ЧААГАЙ КЫЗЫЛ - ТАС

Кызыл районда «Шамбалга» совхозтун таралжылары бо хүннерде партийжи съездине уткуштур база бир күш-ажыл-чы тилеклериң чедип алган. Олар күрүңге тараа садар планың республикада бир ду-жаагыңа күсүткен азы үш муң ажыг тонна чаагай кы-зыл-тасты тараа хүлээп алар пунктуда дужааган.

Тандыла «Россия», Каа-

Хемде «Улуг Октябрь» сов-хозтарың ажал-ишчилери кү-рүңге садар кызыл-тастыңың тозан ажыг хууун күсүдөп алган.

Тараа продуктулар эртеле-линиң дынатканың дуугаар алмыра, күрүңге 20 муң тонна тараа садар онаалда алган беш районун ажал-агылары ам 13 муң тоннамың дужааган.

К. МААДЫ.

ЧЫЛДЫН ХУСАА БЕТИНДЕ

САМАГАЛДАЙ. (телефон-биле). Тос-Хемде Караал-Тей сүт-бараан ферманың кол-лектив съезд мурунун соци-алист чарыжыңа баштай жөдөп кирген коллектив-терин бирээш. Ол ферманың саанчылары октябрь 1-де кү-рүңге сүт садар чыл планың күсүдөп шыдавын, хождун турарларың сагыңа кирип турган. Олар 1880 центнер сүтү садар ужурул турган 2085 центнериң саткан азы 1980 чылдың күрүңге сүт са-дар планың 104,2 хуу күсүт-кен.

Шалычы ферманың коллек-тив кижиздилерин партийжи чөрба алдыгы съездиниң

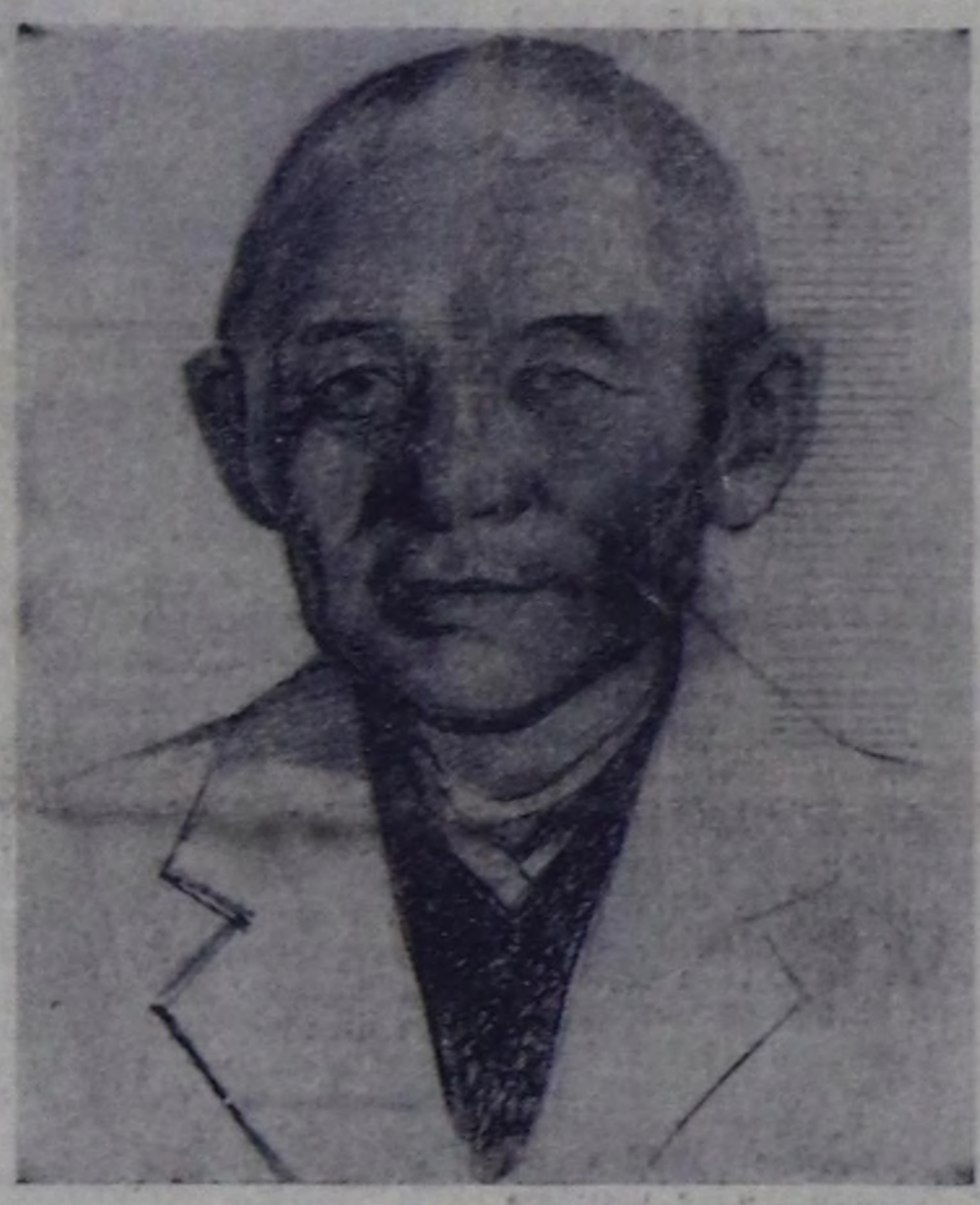
ажыттынар хуу—1981 чыл-дын февраль 23-ке тураска-лып, 45 тонна сүтү күрүңге немей садарын хүлээген.

Ферма кышка хынамчалыг белеткенге. Кажан-хораз чы-лыглаттынар, үрүмек септел-гелер доозулган. Сиген, си-лос, сенаж, люцерна ферма төвүнде дүжүртүңер, онгар-ларда салдыган. Съездине уткуштур күш-ажылың элчег уламчылавын.

В. ДАНДАР.

ЧУРУКТА: Караал-Тей сүт-бараан ферманың эргелек-чиз Ч. Баткар.

И. САЛЧАКТЫЧ ЧУРУУ.

ПАРТИЯНЫҢ РАЙОННАР КОНФЕРЕНЦИЯЛАРЫ

Бүгү чурттааыңда ышкаш, республиканың партия органи-зацияларыңда өткө-сугу-далыг кампания чаа үе-чада-же кирип турар. Партияң чамдык район конференция-лары болуп эрткээш.

Ыраккы Эриңниң, Төжү-нүң чер-теринде партия органи-зацияларың делегата-лары — малчынар, тудукчу-лар, ажалчынар, ачылар, ышкылар база партия, совет болгаш өске-даа хой-ниңти органи-зациямың база интеллигент-тиңиң төлөөкчилери дүүн партияның ол районнар кон-ференцияларыңа чыгып келгенер.

СЭКП Эриң райкомунун ажылың дугайыңа өткөт илеткелди конференция пар-тия райкомунун бирги секре-тары А. Ч. Монгуш кылган.

Партияң Төжү район кон-ференциясыңа СЭКП райком-унун ажылың дугайыңа өткөт илеткелди райкомунун бирги секретары С. Ы. Монгуш кылган.

Конференцияның делегата-ры СЭКП-ниң XXV съездиниң болгаш партия Тос Коми-тетиниң оон дараазындагы Пленумнарың шиптирлээр-рин ботландыр, ажылың чоннарың күжүн ону беш чылдың планың күсүдериңче мобилиастаар талазы-биле партияның районнар органи-зацияларың ажылыңың дугайыңа бедик идеялыңың бол-гаш принциптерин чорутуң байдалыңа чутгаалып, кол сипээңгейли шиптирлээш-миз айтырылганы, мөөн сонгаарты сорудаже улап-дырганнар.

Ч. ШИРАПТЫ СОҢГААН.

50 ЧЫЛЫН ДЕМДЕГЛЭЭН

Тываның аптека эргеледи-ниң туртуштугуңаңда бээр 50 чыл болган өн республи-каның аптека ажылдакчыла-ры демделеп эрттирген. Анаа холбаштырган байырың ху-ралга Тывага аптека албан черлериниң хөгжүдериң дем-делгаш. Тыва Араб Республи-ка үениңде кам саның апте-ка турган болза, ам оларның саны 36 чедир өскөн. Олар-ның материал-техниктиг баа-зазы база быжыккан. Аптека-лар дөдү, ортук эртемниг кадрлар-биле четтелеттинген, СЭКП-ниң XXVI съездиниң тө-лептиг уткууру дээш соци-алист чарыш бо хүннерде оларны аразыңа улам каа-

барган. Анаа тилекчи болур дээш коллектив бүүрүз эки ачылдаан. Оон түнелиңде аптека эргеледи беш чыл пла-ны бо чылдың август 25-ке күсүткен. Ол бүгүнүң дугайың №1 аптеканың эргелек-чиз Э. М. Подкова илеткел кылгаш демделгаш.

Байырыг хуралга аптека-лар эргелекчилери К. Тини-мей, М. Оржак, республика-ның аптека эргелединиң на-чалыгы Н. Черженева, Тыва АССР-ниң кадык камгаал ми-нистриниң орадакчысы Ч. Д. Таспанчик болгаш өскелер-даа чүве чуттаалан.

Хурал сонда аптека ажал-дакчыларының солун конфер-ти болган.

КУШ-АЖЫЛЧЫ

БЕЛЕК

Тандыла ССРЭ-ниң 50 чылы атты совхозтун хойжуу Аг-баан-оол Акимович Оюн он-гу беш чылда 115 центнер дүктү күрүңге дужаар онаал-дамың 138 центнер кылдыр азы 20 центнерге ажыг күсүткен. Хой бүрүдүңден ортума-биле 3 килограмм 200 грамм дүктү кыргып алмыр 600 граммга ажырган.

Хойжу Борбай-оол Дензин-ович Оюн он бирги беш чыл-дын үдүңге кириштир үш центнер дүктү дужааган. Ол ам кыштагалаашкыга хынам-чалыг белеткенип турар.

Ол дээрже хойжуңу СЭКП-ниң XXVI съездине күл-ажылың белээ.

(БИСТИН КОРР.).

КУР-НУҢ ЭЛЧИН ЧЕРИНГЕ НОТА

Совет-кыдат кызыгаарга кы-дат эрге-чатыргаларың өткү-чонгаал-биле холбаштыр ССР Эвилелиниң Даштыкы хе-ректер министрствотунун но-тазы КЭР-нун Москвада эл-чин черинге 1980 чылдың октябрь 9-та дамчыдып бер-ген.

Боо-чөпсөз чок үш совет хамаатылар боттарының дыш-талыгыңың үениңде Чита областың Нер-Заводск райо-нунда Аргуск суурунуң чо-гунда Аргуск хемге 1980 чылдың октябрь 5-те Чыңгалы шалы-биле хүндүсүңүн 10 шак турда былаткан турган-нар. Тус черин кыдат чурт-такчымың ол үеде кыйгы са-лып, дуза дилээр, олар хем-ниң кыдат, таалааныңа эриңче чокушай бергенер. КЭР-нун ыңчан келеп чыткан кы-дат шериг абзаныңга оларны херертен болай бер-ген. Совет хамаатыларың би-

розы өлүрткен болгаш хеме-ден сугае адырың кире бээр, оон мага-бодун кыдат шериг абзаныңга сугдан уш-тур алгаш барганың нотада айткан.

Иңчаарга октябрь 5-те со-вет-кыдат кызыгаарга өткү-чөпсөз кыдат эрге-чатырга-лар шак ыңчаар баш бурун-гаар белеткениң нотада айт-кан. Кыдат таламың ол хеде-лишкениңнең шыңгыы удууларыңыңың совет кы-зыгаарларыңың талалекчи-лери дараан-на плергейлээн.

Ыдыг турбуже, ССРЭ-ниң элчин черинге КЭР-нун Даш-тыкы херектер министрствотунун 1980 чылдың октябрь 6-ла нотада болдунган бай-далы шуут жамдыр айткан болгаш «шыңгыы удуула-рыңыңың» кылырың ора-далык-мыңаарга ол орадал-жынышкының үнелдиң чогу-чөпсөз хемчеглериң алмыр негеш.

Туушномал
республиканская
БИБЛИОТЕКА
И. А. С. Пушкина

Тыва АССР-ниң улустуң чогаалчызы

СЭКП-нің XXVI съездизинге утқуштүр

улам сорукут ажыдап турар
Н. САРЫГ-ООЛ.

ЧУРУНТА: (солгай тала-
дан) Алексей Байыр—тыва
инженер; Надежда Кузьмин-
—орус. ажылчын; Виктор
Высочинский — белорус.
техник; Анатолий Шкурило
—орус, приборчу; Валерий
Остапенко—украин, техник
—авиабудурелгич мурнакчы
лары.

А. ЗАЙШЕВТИН фотозу.

А. ЗАЙЦЕВИЦ фотозу.

Бистид украин чердаквисин
хосташиа, дайнимм хоочу
нари, фронтучуа, тыва
тураткара-биле ужуражма
э-и-е солун болду. Терзэн су
рувусту, Рованку кемс-ф
шистиг, жасовшчирден да
таарыгга кырышма эки тур
чилар Бисин Шомбулда Л
сина, Александр Карыш
сина, Ли-олдун, Карыш
пым хоочунары Буди
ея, Воробиев, Курчин
Мартынов оларнын са
тышыкчынарым дакышаа
өлүм-чидиринде, казы-бер
давын чыллары сагымжыс
кырип, маадыраг чорукт
чартуутун, карактарыс ч
жи байсаар-за төлүп тур

Ярослав ВОЙЦЕШКО.
Украин ССР-нин Ровно о-
лазында Деражно ортум-
школазының баликызы.

Аяк шайны Артан ора...

Е. ТАНОВА.

САМЫНАНЫ БЕДИН ТЕПКЕШ...

(БАЛЛАДА).

1. Кырган-ачам ыры

Игил хыял чыгыман дег
Салаалары саян дээр,
Ишти-хонун кырган-ачам
Чажыт чокка сада каалар:
«Самынаны хадзыннан
Чажыт алган ийгилини,
Чараш-карам чыгарында
Салаалар алган ийгилини.
Самынаны сыйнарынга
Саалам адил кагаз-на-
мея,

Чараш-кара културга
Чажым берип каан-на мен.
Анык-мөңгү Самынага
Алтайнык бодуш шорун.
Эртинеги Самынага
Эленик бодуш шорун.
Салым-сегил саямалары
Самынага чазаттынар.
Экэр эрине эрес соруу

Эгинеге шалтыттынар...
Кырган-ачам чажым
Кыргыттайын эртек оран
Дүдүккөтөгү Самыналар
Дүдүккөтөгү кыгыра бээр,
Экин эрттир мөңгө атам
Экин орта сааламсыма,
Эгинеги Самыналар
Эртий карап ортан дег мен.
Чыраа ботам чадеринден
Сыбактаптыр үн берген.
Сүмбөр-Уула Самыналар
Чүктөр саалам оран дег мен,
Ырай берген чажым

Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым
Ырай берген чажым

2. Саяннарда бодал

Ала-огбон Самына дээр
Ажай-буура Саяннарды
Алай-дээр чече катан
Арган эртине үрөй деп мен.
Өскөшөкчө ханы төрөс
Өнүктүргө аалам чорам,
Мөңгүн баштыг Самыналар
Бөгүн база ажайп ор мен,
Дугулаары көргөн чорам
Туман-бууш чурат калды.
Өндүр Саян шыпыгындан
Өртөмөчкөн карап тур мен.
Дужума бо ырак эвес
Дугуш сирти хааларда
Эртине дэл өргөзүндө
Эзир чоргаар ужуп үндү.
Саян даанын боду база
Чалгынарын херип алган.
Хүңгө утукту ужулган
Хүргү эзир саямдарым,
Эрес сорумун иштеткен
Эзир күшү хөгө калган,
Өткөндөр арттырып каан
Өчүр-байлам эргип чор

Енисейде чайнал турда,
Курбустун сымалдары
Кутумдан дег чыкканлы,
Эртинеги шыгачыларын
Эртин чонга бараалаткан
Өгбөдөрүм ыдык чурту
Өндүр утук Самыналар
Алтан туганар дег мен,
Амгы патымн тоолу болуп,
Дээрде бажыг тепкиш

Демир сандан багана-ла,
Самынаны бедин тепкеш,
Чалгыналар сеткилим бе,
Тамашы алган игил үнү
Тааламчыг куттула-дыр:
«Экэр эрине эрес соруу
Эгинеге шалтыттынар...»
Чалгыналар чараш

Чалгыналар чыкканлы,
Дээрде бажыг тепкиш,
Демир-үжүм шалып алган,
Чүрөк ордун харааларды,
Шулук бижип киривитим,
Өскөн чеге ылажым,
Өнүктүргө эргеткен
Чалгыналар чыкканлы,
Чонун хонун — ырым болуп
Сүмбөр-Уула Самыналар
Сүүлдеринден чалгыналар.

ССРЭ-ни кежир кылаштаан киж

КАЛИНИНГРАД (СЭТА-
ини жор. Б. Байболов). Брак-
чы Чон чүктө чурттан турар
чүктө чеди харым журт
Юрий Шумицкий он үш мун
жигит километр чеге чалат
кылаштап эртен. 1979 чы-
дан икш 25-те Владимир
тан үңкөш, ол бо хүнерде Ка-
лининград хоорайда келген.

Ол баштай Москвага кел-
ген. Кезек үе дүргүзүлде ала-
доктап. «Олимпда-80»-нин
дугуянда медальерин Брак-
чы Чон чүктүн далайжыла-
рынга дачмыды берип тур-
ган. Ожук океанин эрктө-
ринден Балтикийн эрктө-
ринге чеккен «чорумалды»
хлеб, дус-биле эвес, бир пүт
дөңгөн биле бак-биле калып.

Ол хире хемчээди эртери
берге деп чугаалаары — чү-
дүдү чугаалаары ол Мундыг
ууг-делем чуртун чон та-
лаада барым чүктө чеге
дери барыс болушмас дээр
болса, ший болуп йик. Ол
кылаштап үнү турда чамдык
кижлер «Четес» сеп. Аргак
илктер шылажыр милаан, а
буттары элп каар» дилип
турган. Ол кылаштапкы. Бир
чыл ажыг бастырып келген.
Нинде-даа, соокта-даа, шуу-
ганында-даа, сугтур чыстыг-
да-даа кылаштап оран.

Оон хүн чүрүмү кадыг
турган: бир хүнде 40 кило-
метр эртер чүрүмүн ол черле
үрөкөн, неделда ийн дашта-
п.

КЫЗЫЛ-ТООРУК

Анаа эвес, эдепейлг
тоорук — шут-ла кыл-кы-
мыл. Быштын бүрүз —
дан хаяады дег баа кызыл,
мынчанга оон тоору база
кызыл болган чүе-дир.

Арга-арыг ажал-агыян-
нын болж меканизмизм-
нын. Бүгү-эвеле эртем-
шиликке институтунун се-
лекционерлерин үнүштү
даштыкка өңү болж кы-
ларин каастар дээр эвес
(ол база-ла чугула), а
үлүштүн соокка бажыны
хандары, дүжүтүн бед-
дер соруга-биле хайна-
ташкынын боттадырган.
Сонгу чүктүн соокка ала-
пас бажыг пожу чүртүн
чыгыт муруну чүгүнү бед-
лик продукттуг тоорук
бээр үнүжү болуп фунда-
биле хайнакташтырган.

Академик А. С. Яблоков
музур чартык чүе чыл бу-
рунгар арга камгала-
нын анык ажалдакчыны
турган, тооруктуг үнүш
хайнакташтыгарин эгезин.
Үнүштү кылар хайна-

таштыгары дык нарын
болж: леш иракмы сонгу
чүктү үнүжү, а фунда-
муру чүктү. Сонгу чүк-
түн анык пожу сугта
суккан, Кара далайга эккен
фундук-биле хайнакта-
тарган, а оон соонда Моск-
ва чооруга алпарын өстүр-
ген.

Үнүштөрин гегетиктиг
байлак фондун шак ы-
чаар тургускан. Сугалыг
эртемдегилер илчар э-
гезин херин оон өрөнчө-
лери уламчылап, фунда-
тун кызыл-даа, нуган-даа
бүрдүг хайнак ыштарын
өстүргөн.

Өөрүчүтүн чүе дээр:
тооруктуг бедик үнелг
сорттар таштып келген,
оларын кемини мши по-
жушун-даа, Крымны, Кав-
казны фундаментарына
тоорукдан-даа артык
улуз, амданы дык чажыг
болган. Ол тооруктун че-
мин барык 80 хүзү үс, 16
хуузу — бедик, оон арка-
ны — чигир болган өске-даа

ажыктыг бүдүмелер бо-
луп турар. Кижини өстү-
рүп турары чажык-даа
культура ол чир сугу-
нуг чаагай дүжүтү амды-
зында сербөн. Ынчалза-
жок чече хер өштү үнүш
бойдууундан чарганын ам-
га чедир кым-даа санал
кырбон.

Чуртта кескен ыштар-
нын шотунда шет үнүш-
терини өстүр турары бл-
дигир болбай. Тооруктуг
пошту безин кезин, үрөдө,
орто уузкадып турар
фактылар ховар эвес. Ын-
чанга тайга пажүктүг тоо-
ру эвезген, оон чени бы-
челеп турар чылдактанар-
нын бирөөн ол.

Чуртун ортамы кур-
жаага бедик продукттуг
хайнак поштерин өстүрү
мынчанга чугула ужу-
залыг болуп турар. Сор-
туг хайнак поштерин кара
эвес хөрүмүг элзиг кш
областарда тарып олурт-
кан. Оларын, мөн сонгар
дептерден өстүрүн ха-

СОВЕТ ӨГ-БҮЛЕ БАЙЫРЛАЛЫ

Краснодар крайлык Кро-
поткин хоорайыга «Совет ө-
бүлө хүнү» деп байырлады
адам чыл улаштыр эртерип
келген. Хоорайда сугалжы

күш-ажылы династиялар тод
кудучулуп эртен, демир-
орукчуларын Култура ор-
дунга оларын байырап
демделген. Байырдал шичи-

Совет өг-бүлө байырдалы

Алаада чуртка: хоорай-
нын куудучуларында болган
шөлдөрдө байырап садым.

Е. ШУЛЕПОВТУН фотоа-
ры.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Бойдус болгаш киж

болза, ам 500 мул ажыг
тоянды булуртуп турар.
Калык-даа тооруктун
кергелди бисте дык ө-
кен. Шат-шадан бээр су-
ражган ол чаагай аман-
ны чем чамдык черлерде
ам көзүлбөстөн. Ону эскер-
бей турар деп база санал
болбас. ССРЭ-нин Көдөз
ажыл-агыл министрствоу
болж ССРЭ-нин Ыш
ажыл-агылын күрүнө ко-
митеди тоорук бээр, кул-
тураларын өстүрүн көү-
дөдө дугуянда айтыры-
нын шынгы чугаалажы
көргөн. Тоорук бугур та-
лазы-биле Бүгү-үнелдин
чөүлөт хурадин база
чылдырган.

Ынчалзажок кылдыган
ол чүдүлөр ам-даа эвез
болуп турары келен-дир.
Тоорук үнүжү тараан
шөлдөргө соолуг ол чыл-
дарын дүргүзүлде 26 мул
тектар немешкен, тоорукту
бугурдери — 28 мул тонага
немеш көндүз. Чикээ,
Москва чоорунда Ивентеэ-

сийин, Тула областа Пиз-
скийн үнүш өстүрүр
дери, Тамбов областа Сте-
ной кыш-ажыл-агыл сор-
туг пошту болган кылды
база нуган бүрдүг фунда-
дукт хайнакташтыгар
үлүштөр — Россиянын ор-
тамы куржаанга нестер-
бөлүп турар. Тоорук бээр
бугу чартык миллион
үлүштөрин мыд тараан.

Үнүш камгалаалыг ак-
тивчери бо нугула херек-
ти эгинеги чедир талазы-
биле дузалап шыдар.
Сорттуг поштер-биле пар-
тары, школа улактокы
нын каастан, байлажым
болуп. Тоорук бээр пошту
уртулар сактарынын шөлү-
лөтөрине база өстүрүп
болуп. Бичи чаштар үнүш
өстүрүгине дык күзүлөт
болбай. Чурттага бажы-
нарын чажыга безин
пошту база өстүрүп болуп.

Д. СМЕРНОВ,
СЭТА-нын тайлыбырла-
чы.

ТЕАТР

тумак назлыг урутар
В. Катаевтич «Поктук
ол» деп хөгө бил-
дингир чогаалы-биле си-
нага ужуражыр. А бичи чап-
тырыска бистин белгисин
Р. Киплингтин «Маугли»
Ону тыла, орус-даа дыдарга
ойнаары көрдүнү турар. Ук
шини урутар школачылар-
нын кышкы даштавалтазын-
дан өгөлө көрө бээрлер. Чаа
сезонун репертуарыга ха-
маарыштыр допчулап аута-
ларга бо-ла-дыр. Ынчангап
силер бүтүндүн театрын
доктаамал аалчылары болу-
рунары күзүр киж-дир мен.
— Четтирдик, Сийн-оол
Лакпаевич. Театрын чога-

дыкмы коллективниг чаа-чаа
чедикчиерин номчулур-
нын амуушундан күзелин.
ЧУРУКТА: В. Серен-болду
«Сөөккөн чечектеги тур-
да» деп лириктиг шынгын
көргүзүт. (Салагай талазын
он талазынче) Малтын Чам-
ы (Тыла АССР-нин алдарыг
артист Е. Копенбиль), айт
ажакчы Чамбал (артист
А. Шовин), гегетиг бөлү-
түн дүргүчүз Павел (Ты-
ла АССР-нин алдарыг артист
Л. Сугуло).

Ю. КОСАРЬОВТУН фото-

ССРЭ-НИН ШЫДЫРАА ФЕДЕРАЦИЯЗЫНЫН ПЛЕНУМУ

ССРЭ-нин шыдыраа федера-
циязынын пленуму бодуну
ажылын дооскан. Москвага
эртен ол пленумга ССРЭ-нин
шыдыраа федерациязынын
даргазы, Совет Эвилелинин
ийн дикпр Мадыры В. Се-
стьяновтун илеткелиг ды-

наан болган чугаалажыг кө-
ргөн. Илеткел талазы-биле
ССРЭ-нин Спорт комитетинин
даргазын оралканы В.
Ивонин, делегей чемпиону
А. Карпов, делегей чемпиону
чорам Н. Тал болган пле-
нумга бүгү чурттан келген
делегаттар санал берген.

ФИНАЛДА ИЙН НАНА

ТБИЛИС. Херважешер
аразыга шыдыраа чемпио-
ны маргалаага киржир ө-
ге даш Нона Гавриашвили
биле Нана Исоселанинин ара-
зыга чартык финал оюнуну
14-чү салымын 90-гы жөкү
шынтыгыг ужу-дузалап
болган. Олар айтканыга
немей дорту ол салыга хай-
мынчылап, маргалаадын 7-7
салым дооскан. Ынчалза-
жок Ивонин Исоселаниге чар-
лаан, чүте даш ол карзы-
биле ойыан салгыларыга ар-
тык үдүктүг болган.

ВИЛЬЮС. Нана Алексан-
дра (Тбилис) биле Марта
Литвишкыня (Тбилис) ара-
зыга алаа эртен чартан фи-
нал ойнарыга Александря
тилекче бооп үнгөн. Ийга
немейде салыга 38-жы көшө
Литвишкыня шакты доктапкан.
дүжүп берген, оларын саны
7:5 бооп доозулган.
Ынчанга херважешер ара-
зыга делегейин шыдыраа
чемпиону М. Чибурданидзе-
биле маргалажыр эртен Нана
Исоселани биле Нана
Александря олар дулажыр.
(СЭТА-нын корр.).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ОКТАБРЬ 11-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастыг
программа. 10.40 — Эртенги
сула шиччээшкн. 11.05 —
«АВВГД-дээр». 11.35 — «Си-
дере, ада-иселер». 12.35 — «Эн
барааннары хойу». 13.05 —
«Чурукчулар дугуянда рас-
скастар». М. Греку. Кишине-
тин дамчыдыга. 13.30 —
«Тилекчилер». Фрунзугу өн-
уктерини Куту. 5-бч. шалып-
кы аралыгн зооучуларыг
ужуражылды. 14.45 — «Экин-
бистин Кубаныс». 15.55 —
Мультифильм программасы:
«Артык партада», «Бистин
өңүлүс Пиншитай», «Буур»,
16.30 — Политиктиг тайлы-
бырлакчы Ю. А. Левуновтун
беседасы. 17.00 — Хөкөйтө
ССРЭ чемпионы. «Динамо»

(Москва) — ЦСКА. В. И. Ле-
нин аттыг Топ стадионун бче
спорт ареназында дамчы-
дыла. Чалсарда — «Спортло-
тону» 41-ги тираж болж
Бөгүн делегейде деп инфор-
мастыг үндүрүлө. 19.15 —
«Дөрбөт». «Истер» ара-
зында» деп бөдүктөн. Поли-
тиктиг тайлыбырлакчы В. Ду-
нав эртертер. 20.10 — «Би-
дингир-даа бол, эдепейт».
«Шыгачылар диалекчери»
деп документалдык телефильм.
21.15 — «Т-ини» жарыкта
бир дугуя. «Хову». Ураи-
чечен фильм. 1-ги серия.
22.30 — «Уе». Информастыг
программа. 23.05 — «Хову».
Ураи-чечен фильм. 2-ги серия.
00.00 — 01.05 — «Олимпна-
да дугуянда сөс». Докумен-
талдык телефильм. Тонгска-
Медээлер.

агаар

Босун республикага шокор
бузуттар, чабас. Барым
чүк улаанышкынын хаттыг
дүргөн сукулдаа 3-7 метр
чедер. Агарын температура-
зы республиканын барын та-

лака районнарыга 8-11, ө-
ске артыкнарыга 7-9 градус
соок болуп.
Кызыла эдир булуттаар,
чабас. Барым чүк ула-
нышкынын хаттыг дүргөн
сукулдаа 3-7 метр чедер.
Агарын температуразы 7-9
градус чылгы болуп.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

ОКТАБРЬ 11-ДЕ

«НАЙРАЛ»: «Кайгачыг
эки амдырал» 9.30, 11.20,
13.10, 15.00, 16.50, 18.40,
21.00 шактарда.
«ПИОНЕР»: № 97 кино-
чыны 11.00, «Роллаз» ыт

кырал турган* 9.30, 12.30,
14.00, 15.30, «Кула дүжөр
хуну тодаргайлар» 17.00,
19.00, 21.00 (узаткан) шак-
тарда.
«ВОСТОК»: «Экнаж» 14.00,
17.00, 20.00 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Калказта
Дюма» 15.00, 17.30, 20.00
шактарда.

Редакциянын адреси:

Кызыл, Штеиник-Кравченко кулунузу, бажы № 3. ТЕЛЕООННАРЫ: Редактортун 2-24-63, редактортун оралкычыларын 2-35-24, 2-31-75
харымсалгады секретарына 2-23-35, секретариаттын 2-23-35, партияг
жыдыра болган совет тургучт калкыстыгына 2-37-13, пропаганда
кылдыны 2-31-75, культура кылдыны 2-21-54, кжээ ажал-агыл
кылдыны 2-21-47, клетер кылдыны 2-31-75, чаага кылдыны 2-41-27
информация кылдыны 2-20-60 корректорларын 2-27-41, бухгалтерини 2-12-43, солу келбей барганда 2-32-75 телефоне долаар.

Тираж 17866. Чыгар № 295.
СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП ҮНЕР